

Doek valt voor Duitse 'tussenoplossing'

Op 31 augustus 1973 landen de eerste twee F-4F Phantoms op de in Noord-Duitsland gelegen Fliegerhorst Wittmundhafen. Hiermee luiden zij het begin in van bijna veertig jaar operaties met dit iconische vliegtuigtype; op 30 juni 2013 valt het doek definitief voor de Phantom in dienst bij de Luftwaffe. Hoogste tijd dus om nog eens terug te kijken en vooruit te kijken naar de toekomst van Wittmund als thuishaven van een van de belangrijkste Quick Reaction Alert-luchtvloten van Duitsland.

Eind jaren zestig van de vorige eeuw was de Luftwaffe op zoek naar een vervanger voor de toenmalige vloot van jachtbommenwerpers en luchtverdedigingstoestellen. Die rollen wer-

den ingevuld door de Lockheed F-104 Starfighter en de Fiat G91. Duitsland werd in diezelfde tijd een van de belangrijke partners in de ontwikkeling van de Panavia Tornado, maar

de introductie hiervan zou nog enkele jaren op zicht laten wachten.

Er werd daarom gezocht naar een tussenoplossing. Die werd gevonden in de F-4F, een speciaal voor de Duitse luchtmacht gemodificeerde variant van de F-4E waarvan in 1971 175 besteld werden.

Bij de F-4F waren concessies gedaan op het gebied van bewapening ten gunste van de kosten en de wendbaarheid. Zo werd een van de zeven brandstoftanks weggelaten en ondersteunde het AN/APQ-120-radarsysteem alleen de verouderde AIM-7B Sparrow. Goede wendbaarheid werd bereikt door de beweegbare voorvleugels en door de goede verhouding tussen het motorvermogen en het gewicht van het toestel.

Initieel werd de helft van de Phantomvloot ingezet voor de grondaanvaltaak terwijl de andere helft de luchtverdedigingsrol vervulde. Doordat de Luftwaffe besloot geen luchtverdedigingsvariant van de Tornado aan te schaffen, kreeg de F-4F deze rol primair toebedeeld en werd het type een 'tussenoplossing' die het veertig jaar vol zou houden.

De lichte neuzen van deze ICE-gemoderniseerde Phantoms beschermen het radarsysteem.

De F-4F werd door de duale rol door zowel Jagdgeschwaders (voor de luchtverdediging) als Jagdbombengeschwaders (voor grondaanvalmissies) gebruikt. In totaal hebben zes eenheden met de Phantom gevlogen.

Moderniseringsprogramma's

Kort na de leveringen werd duidelijk dat de toestellen niet alleen in de luchtverdediging behoorlijk tekortschoten, ook voor de grondaanvaltaak waren verbeteringen gewenst. Zo waren de 'look-down-shoot-down' en 'beyond visual range'-eigenschappen niet of nauwelijks beschikbaar. Dit leidde tot een aantal upgrade-programma's die in 1980 startten en in 1990 eindigden. Na het doorlopen ervan waren alle Phantoms in staat om zowel de AIM-7L-side-winder als de AGM-65 Maverick af te vuren. Structurele aanpassingen aan het air frame voegden minimaal 10.000 extra vlieguren toe aan de levensduur. In totaal ondergingen 156 toestellen dit programma.

Ten behoeve van een tweede moderniseringsronde werd de Kampfwertsteigerung ('KWS' of ICE) ontwikkeld om de Phantoms tot

Een formatie van vier Duitse F-4F's nadert een Amerikaans KC-135R-tankvliegtuig.

De F-4F's van JG71 zijn in Luftwaffe Norm 90J geschilderd.

HPO in de romptekst 'Goldene HPO' is een afkorting voor 'Hourly Post-flight Inspection'.

Vier JG71 'Richthofen' F-4F's. Alle drie gebruikte kleurenschema's zijn te zien.

na het jaar 2000 te kunnen laten blijven opereren. 43 grondaanvaltoestellen zouden een minimaal ICE-programma doorlopen, waarbij de oude Westinghouse AN/APQ-120-radar zou worden behouden (duidelijk herkenbaar door de zwarte neus). De overige 113 F-4's doorliepen het volledige ICE-programma tussen 1991 en 1996. Belangrijkste verbeteringen waren de installatie van het veel geavanceerdere Raytheon AN/APG-65-radarsysteem, waardoor nu ook de AIM-120 Beyond Visual Range Air-to-Air Missile (BVRAAM) afgevuurd konden worden.

Het Duitse programma was zo'n succes dat het een exportproduct werd voor Daimler-Benz Aerospace AG. Het Griekse 'Peace Icarus 2000'-programma was geheel ontwikkeld op basis van de Duitse ICE-upgrade. In totaal werden er 38 Griekse Phantoms voorzien van dit 'Avionics Upgrade Program'.

Kleurenschema's

Gedurende het operationele leven van de Duitse Phantoms zijn drie kleurenschema's gedragen. De toestellen werden afgeleverd in de twee kleuren grijs/groen (Luftwaffe Norm 72). Dit donkere kleurenschema was prima voor de grondaanvaltaak. Toen de toestellen ook de luchtverdedigingstaak kregen, bleek dat echter veel te donker. Dit leidde tot een tussenversie waarbij de bovenkant voorzien werd van een donker patroon, maar de rest van het toestel werd lichtgrijs. Deze kleurstelling werd Luftwaffe Norm 81A, dan wel 'Graue Maus' (Grijze Muis) genoemd. Na het ICE-programma was de Phantom een multi-role luchtverdediger die in alle weersomstandigheden kon opereren. Het hierbij passende grijs/blauwe schema zit nog steeds op de hedendaagse Phantoms als

(Foto: Frank Crebas)

Luftwaffe Norm 90J. Momenteel vliegen alle drie de kleurenschema's weer rond. JG71 heeft speciaal voor de uitfasering van de Phantom twee toestellen in de ouden kleuren teruggebracht.

Rollen

In de veertig jaar dat de Phantom door de Luftwaffe is gebruikt, heeft het een aantal cruciale rollen vervuld. Van grondaanval tot multi-role gevechtsvliegtuig. Vanaf het begin heeft Jagdgeschwader 71 'Richthofen' vanaf Wittmundhafen de QRA-taak (Quick Reaction Alert) vervuld. Deze taak vervult het squadron nog steeds, maar zal worden overgenomen door de Eurofighter Typhoon. Gedurende een aantal maanden zullen Typhoon- en Phantom-crews naast en met elkaar opereren om op die manier een naadloze overgang van de

QRA-taak mogelijk te maken. De Typhoons zullen echter niet het 'Richthofen'-embleem dragen omdat ze onderdeel worden van het nog te vormen Taktisches Luftwaffengeschwader dat momenteel nog door het leven gaat als JBG31 'Boelcke'. Totdat de Typhoon de taak geheel heeft overgenomen, zal JG71 nog acht volledige bemanningen operationeel houden.

Einde

Op 30 juni 2013 valt definitief het doek voor de Duitse F-4F. Om dit te herdenken organiseert JG71 op 29 juni een 'Phantom-Pharewell' met een open dag en speciale faciliteiten voor luchtvaartenthousiasten. Tegen die tijd zijn nog maar tien toestellen operationeel. Meer informatie is te vinden op de Facebook-pagina van Phantom-Pharewell of op <http://phantom-pharewell.de/>.

Na veertig jaar valt het doek voor de Duitse F-4F (Foto: Frank Crebas)

Luftwaffe Norm 81A: het 'Graue Maus' (Grijze Muis) kleurenschema.

Deze tweekleurencamoufla werd Luftwaffe Norm 72 genoemd.